

Moški in ženska se pri vzgoji dopolnjujeta

■ **Andreja Poljanec**, doc. dr., univ. dipl. psih., spec. zakonske in družinske terapije. Svoje strokovno delo posveča predvsem raziskovanju navezanosti in pomenu empatije v odnosih, je avtorica več znanstvenih in strokovnih del doma in v tujini ter mama petih otrok. Deluje kot vodja študija psihologije na *Fakulteti za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda* ter je soustanoviteljica *Študijsko-raziskovalnega centra za družino*, kjer tudi izvaja terapijo.

Otrok je po naravni poti plod dveh oseb različnega spola. V svoji neurofiziologiji imata moški in ženska vsak svoje pomembne značilnosti, ki se jih ne da poenotiti. Vse te razlike se izražajo na različnih ravneh delovanja osebnosti in omogočajo neverjetno pestrost v načinu razmišljanja, odzivanja, vedenja, vzpostavljanja odnosov, čustvovanja ipd.

Razlike so – čeprav ne vedno zelo očitne – prava dragocenost. Če ima otrok vse te nianse neurofizioloških, spolnih, osebnostnih in drugih razlik možnost doživljati v ljubečem odnosu med staršema, pri vzgojiteljih, učiteljih in drugih pomembnih osebah, ki otroka vodijo v življenju, je to pravi zaklad, iz katerega črpa moč, energijo, iniciativo in odgovornost za čim bolj poln in zdrav osebnostni razvoj.

V članku bomo največ pozornosti posvetili posebnostim materinske in očetovske vloge, saj daleč najmočnejše zarisujeta razvoj otrokove osebnosti. Vendar pa se ključne značilnosti mater ter bistvene poteze očetov odražajo tudi v vsakem drugem tesnejšem odnosu žensk in moških do otrok. Bolj ko se zmorejo odrasli zavedati svojih dragocenih notranjih virov moči ter potencialov in bolj ko se zavedajo svojega vpliva na razvoj osebnosti, močnejši vpliv imajo na otroka. V primeru, da gre za osebnostno zrele odrasle osebe, čemur se bomo posvetili tokrat, je vpliv na otrokovo osebnost pozitiven, v primeru nezrelega ravnanja pa starši in drugi odrasli na otroka delujejo škodljivo.

Zgodnje obdobje

Nenadomestljivost matere v prvih mesecih

Materina fiziološka in organska danost ima v sebi neprimerljiv potencial za zorenje možganov in zdrav razvoj otrokove osebnosti

predvsem v prvem obdobju življenja. Nežnost, milina, dojenje, posebna pozornost in nega, potrpežljivost in sprejetost, ki jih v tem obdobju ob močno naravni hormonski podpori zmore mati, so neprimerljive s katerikoli drugim življenjskim obdobjem. Mati je v tem obdobju ves otrokov svet – njegov edini in najlepši. V njenih očeh se zrcalijo veselje, toplina, milina, skrb ... in ljubezen. Preko vsega tega v sebi razvija osebnostno vrednost. Prav od začetka po naravni poti razvija pestro paleto odzivov, ob katerih izgrajuje najbolj koherenten jaz in najgloblje sočutje do sebe in drugih. V tem obdobju se že zarišejo glavne poteze odnosov oziroma njihova norma.

Oče naj ljubi otrokovo mater

Oče v prenatalnem obdobju in v prvem obdobju dojenčka očetovstvo razvija bolj posredno – predvsem preko ljubečega odnosa do otrokove matere. S skrbnostjo, zaščito in varnostjo pomirja mlado mamico ter z njo preko dojenčka razvija nežen, ljubeč in empatičen odnos. Bolj neposreden vpliv pa se pomembno razvija predvsem med drugim in tretjim letom otrokove starosti. Takrat postane očetov vpliv posebej specifičen za otrokov psihonevrobiološki razvoj, ki vpliva tudi na sposobnost spoprijemanja s stresom in občutek varnosti v svetu. Več varnosti ko bo otrok v tem odnosu čutil, bolje bo prepoznal odnose, ki mu ne bodo vzbujali zaupanja in domačnosti, in bo previden.

Matere in otrokov razvoj

Bogato čustvovanje in empatija

Ženskam je čustvovanje neurofiziološko močnejše namenjeno kot moškim. Njihovi možgani so močno naravnani na pozornost do čustev, povezavo med njimi, empatijo v odnosih. V vseh ženskah so poteze materinstva, zato v odnose vedno prinašajo razsvetlitev. Glavno poslanstvo ženske je v skrbi za čustveno pestrost in stabilnost pri sebi in otrocih.

Veselje in prepoznavnost

Otrok bo čutil, da ga je mati vesela, da je ljubljen in zaželen, ter bo razvijal občutek lastne vrednosti. S sposobnostjo čustvenega pomirjanja sebe in otroka bo mati zmožna biti osredotočena na otrokove potrebe, interese, talente in se bo nanje primerno odzivala. Otrok bo dojemal, da je opažen in prepoznan kot nekaj posebnega. Dragoceno je, če se predvsem ob materi vsak otrok lahko počuti obravnavanega na njemu edinstven način – da je v nečem poseben. Čutil bo, da se mati preda prav njemu in da s sorojenci ni vržen v skupni koš pravil in smernic. Tako bo lahko razvijal svojo identiteto.

»Rada te imam!«

Materine besede »Rada te imam!« zvenijo v prav posebnem tonu ter še besedno izžarevajo toplino in globino povezanosti in predanosti.

Pester potencial očetov

Varnost

Temeljno poslanstvo očeta, ki se začne razvijati že ob nosečnici, je skrb za občutek varnosti. Tako mamice kot otroci so ob tem pomirjeni ter lahko v miru in polnosti raz-

vijajo talente, čustveno občutljivost, iniciativnost in zdrav pogled na se.

Vera vase in v otroka

Nadalje je zelo dragoceno, da očetje verjamejo, da so dobri očetje – to otrokom pomaga pri vzpostavljanju pozitivne samopodobe in zdrave notranjosti, saj ob takem očetju tudi kot otrok lažje verjameš, da marsikaj zmoreš. Tak oče bolj verjame v otrokove sposobnosti in ga pri tem opogumlja, pomaga pri doseganju uspehov, usvajanju spretnosti, razvijanju talentov.

Vodenje

V primeru otrokovega obupavanja, stiske, nejevolje naj oče otroku pomaga vztrajati, spodbuja naj ga pri idejah, ga potisne naprej na poti doseganja ciljev in 'odhajanja' v svet. Otroku tako razvija zdravo samozavest, avtonomijo, preseganje sebe, svojih šibkosti ... Šele ob vodenju in pomoči otrok razvija zdravo samostojnost, v nasprotnem primeru – če mora prehitro vse narediti sam oz. je prepuščen samemu sebi – lahko razvije navidezno samostojnost, tako imenovano samozadostnost, ki je nezdrava.

Aktivno vključevanje

Ob vsem tem je življenje veliko bolj polno in dinamično, če se oče z veseljem aktivno vključuje v otrokovo življenje; v dejavnosti, v ukvarjanje z njim na različnih področjih, kot so npr. glasba, stroji, avtomobili ... Posebno prednost imajo določene fizične dejavnosti ali šport, hecanje, mikastenje ipd. Ob tem otrok preverja svoje meje, meje bolečine, kaj zmore ... Tako razvija gotovost vase, pogum, da se postavi zase in za druge, razvija tudi igrivost, saj je šport ob očetju, ki prepozna, kaj otrok zmore, zanesljiv izziv.

Spoštovanje

Izrednega pomena je celostno spoštovanje otroka z ničelno toleranco do nasilja in kakršnihkoli oblik poniževanja, sramotenja ter grobega discipliniranja. Tako v sebi in v otroku ohranja dostojanstvo, ki je božji dar.

Struktura

Skrb za strukturo in postavljanje ter vzdrževanje pravil je nekoliko bolj moška domena, pri čemer je pomembno zavedanje, da

je potrebna dobršna mera pripravljenosti za pogovarjanje in vživljanje v otrokova čustva pri reševanju nesoglasij.

Toplina

Ob vsem tem je toplina do otrok dejavnik, s katerim se očetje včasih težko poistovetijo, saj je tudi sami pogosto niso bili deležni. Če pa jo očetje zmorejo, je zelo dragocena. Otroci očetov, ki se trudijo za zgoraj opisano držo, so bolj čustveno uravnoteženi, bolj socialno kompetentni, imajo boljše samopodobo ter so celo telesno pogosto bolj zdravi.

Ljubeč partnerski odnos

Moški in ženska se lahko najbolj polno razvijata in dopolnjujeta v trajnem, intimnem in varnem odnosu. V svoji različnosti se v ljubečem in predanem odnosu povezuje na edinstven in celosten način. Če zmoreta v partnerskem odnosu razvijati vedno večjo sproščenost, varnost in zadovoljstvo, ima to na otroke prav poseben vpliv – starša sta bogat in nenadomestljiv zgled moške in ženske ljubezni, ki se neprenehoma razvija v smeri večje občutljivosti, nežnosti, pestrosti, razumevanja in pomiritve.

Čustveni stik odraslih z otrokom

Ne glede na spol pa je za poln razvoj otrok v odnosih z odraslimi potreben čustveni stik. To pomeni, da otrok čuti, da smo odrasli z njim čustveno povezani. Vsi odrasli, ki se ukvarjamo z otroki, smo se ob otroku dolžni nenehno razvijati v smeri, ki odgovarja otrokovim temeljnim potrebam. To je naše poslanstvo – da se veselimo razvijanja v smeri vedno globljega sočutja ter občutka vedno bolj polne in resnično pestre ter bogate povezanosti. Nujno je, da se ob otroku vsak razvija na njemu lasten način in se tega ne naveliča. Tako se lahko kar najbolj polno razvija tako na telesnem, čustvenem kot tudi duhovnem področju. Če odrasli to razumemo in če izkusimo, kako je to dragoceno, se s trudom in hvaležnostjo čim bolj polno predamo odnosu. S tem se tudi mi ob njih osebnostno najbolj celovito razvijamo. Osebnostni razvoj je v varnem in čustveno bogatem odnosu vedno vzajemni.

Družina – preventiva pred neželenimi vplivi družbe

Bolj ko so starši suverene, čustveno zrele, duhovno bogate ter starševstvu predane osebnosti, ki se zmorejo nenehno razvijati tudi v partnerskem odnosu, bolj suveren in koherenten razvoj osebnosti je podarjen otrokom v družini. Otroci se namreč ob starših učijo prepoznavanja svoje vrednosti, čustev, empatije, potreb, hrepenenj in želja ter izgrajujejo pozitivno samopodobo in notranjo čvrstost. Ob zorenju vedno bolj jasno vedo, kaj čutijo, kdo postajajo, kaj si v življenju želijo, komu naj sledijo in verjamejo in kako naj živijo v odnosih, da bodo kar najbolj zadovoljni in srečni. Takih otrok ne bo preusmeril vsak prepričan, saj bodo hitro prepoznali, kam jih odnaša. Lahko bodo prepoznali neprimerne vzgibe, perverzne misli, premalo senzitivne in nezrele osebe, nesočutne odnose. Zmogli si bodo pravočasno premisliti in se obrniti z morebitne stranpoti na pot, ki jih vodi k polnosti, k Življenju. ◀

Viri

- Bowlby, John (1988): *A secure base*. London: Routledge.
- Cassidy, Jude; Shaver, Philip R. (ur.) (1999): *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. New York: Guilford Press.
- Cori, Jasmin Lee (2010): *The Emotionally Absent Mothers*. New York: Experiment.
- Cozolino, Louis (2006): *The Neuroscience of Human Relationships*. New York: W.W. Norton & Company.
- Greven, Philip (1990): *Spare the child*. New York: Vintage Books.
- Kompan - Erzar, Katarina L. (2019): *Družina – vezi treh generacij*. Ljubljana: Družina.
- Kompan - Erzar, Katarina L.; Poljanec, Andreja (2009): *Rahločutnost do otrok*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Perloff, Jennifer N.; Buckner, John C. (1996): Fathers of Children on Welfare: their Impact on Child Well-Being. *American Journal of Orthopsychiatry*, 66(4), str. 557–571.
- Peterson, Jordan (2017): *Epic Rant of Gender 'Equality'*. Pridobljeno 11. 5. 2020 s spletne strani: <https://www.youtube.com/watch?v=eieVE-xFXuo>.
- Poljanec, Andreja (2015): *Rahločutno starševstvo*. Ljubljana: Mohorjeva založba.
- Poljanec, Andreja; Simonič, Barbara (2011): L'empatia umana, riflesso dell'amore divino. *Familia domani* 27(4), str. 33–48.
- Schore, Allan N. (2003): *Affect dysregulation and disorders of the Self*. New York: W. W. Norton & Company.
- Siegel, Daniel J. (1999): *The developing mind: Toward a neurobiology of interpersonal experience*. New York: The Guilford Press.
- Siegel, Daniel; Payne Bryson, Tina (2010): *The Whole Brain Child*. New York: Random House.
- Towe - Goodman, Nissa R. idr. (2014): Fathers' Sensitive Parenting and the Development of Early Executive Functioning. *Journal of Family Psychology*, 28(6), str. 867–876.
- Tronick, Edward (2007): *The neurobehavioral and social-emotional development of infants and children*. New York, London: W. W. Norton & Company.